

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертаційну роботу Тараненка Юрія Миколайовича на тему: «Особливості вирощування садивного матеріалу сосни звичайної насінням з покращеними спадковими властивостями в Лівобережному Лісостепу України» на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.03.01 — лісові культури та фітомеліорація

Актуальність теми. В Україні зростає дефіцит деревини. Тому важливою проблемою лісового господарства (особливо на території Лівобережного Лісостепу) є підвищення продуктивності лісів, яка тісно пов'язана з вирощуванням садивного матеріалу сосни звичайної насінням із покращеними спадковими властивостями. З цього погляду дисертаційна робота Юрія Миколайовича Тараненка є актуальною як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Робота виконана впродовж 2008–2016 рр. у межах науково-дослідних тем: госпдоговірної «Розробка і впровадження рекомендацій з удосконалення насінництва і вирощування садивного матеріалу сосни звичайної в умовах ДП «Миргородське лісове господарство» та державної «Оцінити сучасний стан захисних лісових смуг різного цільового призначення і об'єктів лісової рекультивації степової частини України та розробити заходи щодо підвищення їх меліоративної ефективності» (№ ДР 0115U001195), замовником якої було Державне агентство лісових ресурсів України, де здобувач був виконавцем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у дисертації. Наукові положення, висновки і пропозиції підтверджуються великою кількістю зібраного експериментального матеріалу із застосуванням селекційних, лісокультурних, біометричних і статистичних методів.

Результати експериментальних досліджень свідчать про обґрунтованість, цілісність і всебічність проведених досліджень та одержаних на їхній основі наукових положень і висновків, а також про здатність автора дисертації до самостійної організації складних досліджень та узагальнення їхніх результатів.

Достовірність і новизна основних висновків та рекомендацій дисертаційної роботи. Новизна і достовірність загальних висновків дисертації базуються на результатах теоретичних і практичних досліджень, проведених автором, загалом не викликають сумнівів, достатньою мірою апробовані та опубліковані у фахових виданнях. У висновках викладені найбільш суттєві наукові та практичні результати, які одержані здобувачем у процесі роботи. Всього дисертація містить 14 висновків і 7 рекомендації виробництву.

Ідентичність автореферату дисертації. Представлений автореферат дисертації повністю відбиває її основні положення.

Наукова новизна. Автором виявлено високий рівень внутрішньопопуляційного різноманіття шишок модельних дерев. Доведено, що ефект застосування сучасних регуляторів росту рослин виявляється найдужче у разі обробки ними насіння 2 класу якості. Визначено перелік регуляторів росту

рослин, фунгіцидів та добрив, які ефективні під час вирощування садивного матеріалу сосни звичайної. Показано, що застосування регуляторів росту рослин під час вирощування садивного матеріалу, має позитивний вплив на ріст і приживленість лісових культур. Удосконалено методичні засади застосування регуляторів росту рослин під час вирощування садивного матеріалу, композиційних мінеральних добрив, фунгіцидів і вологонакопичувачів під час створення лісових культур сосни звичайної.

Практичне значення результатів досліджень та шляхи використання. Автором запропоновано систему лісогосподарських заходів, спрямованих на удосконалення агротехнологічних прийомів вирощування садивного матеріалу з використанням фунгіцидів, мінеральних добрив. Результати досліджень використовуються під час вивчення навчальних дисциплін «Лісова селекція та генетика», «Лісові культури», «Основи лісорозведення», «Інтродукція та адаптація деревних рослин». Ці аспекти підтверджені відповідними актами впровадження у виробництво.

За темою дисертації опубліковано 9 наукових праць, у т. ч. 6 у наукових фахових виданнях (у наукометричних 2), один навчальний посібник, 2 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій. В опублікованих наукових матеріалах достатньою мірою відображені основні положення та результати дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота складається зі вступу, семи розділів, висновків і рекомендацій виробництву, списку використаних джерел, додатків. Бібліографічний список містить 159 найменувань, з них 10 публікацій іноземною мовою. Основний текст включає 32 таблиці та 63 рисунки, у додатках – 38 таблиць.

АНАЛІЗ ЗМІСТУ РОЗДІЛІВ РОБОТИ

У вступі обґрунтована актуальність теми, сформульовані мета, об'єкт, предмет, завдання та методи досліджень. Вказується наукова новизна, практична цінність отриманих результатів, внесок автора та апробації результатів роботи. *Зауваження:*

1. Автору слід пояснити: «Чому в роботі лише 2 апробації?».

У першому розділі дисертаційної роботи «Особливості вирощування садивного матеріалу деревних видів», автор на підставі літературних джерел і власних досліджень розкриває шляхи підвищення продуктивності штучних деревостанів за допомогою садивного матеріалу вирощеного з модельних і плюсових дерев. У процесі проведення літературного огляду дисертантом проаналізовано достатню кількість вітчизняних і зарубіжних джерел.

Істотних зауважень щодо викладеного матеріалу та висновків по розділу немає. Однак, допущено деякі неточності:

1. На с. 20 автор пише «ґрунтова схожість посівів», а потрібно «ґрунтова схожість насіння на посівах» або «висота і діаметр культур були вищими», а потрібно «висота і діаметр рослин (або сіянців) у культурах були вищими».

У другому розділі дисертаційної роботи «Природні умови регіону досліджень, об'єкти та методика робіт». Застосована методика досліджень є

апробованою і не викликає заперечень. Слід наголосити, що дисертант, як це видно з викладеного в цьому розділі, використав сучасні методи досліджень, тому сумніву у достовірності отриманих результатів не виникає.

Однак автором допущено окремі неточності:

1. На С. 36 у табл. 1 замість «днів» потрібно «діб», на С. 37 замість «піщаних бугрів» потрібно «піщаних горбів». На С. 42 табл.2.3, а не 2.2. У табл. за авторською нумерацією 2.2 (С. 42) і 2.3 (С.45) замість «концентрація» потрібно «норма внесення», а на С. 43 добрива не розводять, а розчиняють.
2. Автору слід детальніше пояснити (С. 46), що вкладається в схеми досліду і 2-кратну повторність, так як на нашу думку, варіанти вказані у схемі, а то мабуть площа повторності, а не досліду.

У третьому розділі дисертаційної роботи «Біометричні та морфологічні показники модельних і плюсових дерев та їхнє оцінювання за ростом потомства» автором наведено характеристику модельних і плюсових дерев, досліджено морфологічні та біометричні показники шишок, кількість насінин у шишці та виповненість їх насінням, якісні та кількісні показники насіння, особливості їх росту. Автор узагальнює результати власних досліджень і робить висновок про те, що модельні дерева характеризуються більшою внутрішньопопуляційною різноманітністю за біометричними показниками шишок і кольором насіння, а за часткою рідкісних фенотипів переважають плюсові дерева.

Істотних зауважень немає. Водночас слід вказати на окремі неточності:

1. У табл. 3.4 потрібна вкінці примітка.
2. На С.68 п. 7 замість «коріння» потрібно вживати «коренів».

У четвертому розділі дисертаційної роботи «Вплив регуляторів росту рослин на посівні властивості насіння та стан садивного матеріалу сосни звичайної» автор дослідив вплив регуляторів росту рослин на посівні властивості насіння та вихід садивного матеріалу сосни звичайної. Автор робить виклад власних експериментальних досліджень і приходить до висновку, що намочування у розчинах регуляторів росту позитивно впливає на енергію проростання, схожість насіння сосни, вихід сіянців та їхню якість. Найбільшою мірою позитивний вплив регуляторів росту рослин на посівні властивості виявився у випадку обробки насіння сосни 2 класу якості.

Викладене у цьому розділі та його підрозділах заслуговує загальної позитивної оцінки. *Однак автором допущені окремі неточності:*

1. Автору слід пояснити (С. 69): «Чому енергія проростання насіння за використання «Триману» (68 %, або 1,3 % від контролю)?

У п'ятому розділі дисертаційної роботи «Вирощування садивного матеріалу сосни звичайної у відкритому ґрунті з використанням мінеральних добрив і фунгіцидів» автор вказує, застосування органо-мінеральних композиційних добрив під час вирощування однорічних сіянців сосни звичайної з поливом сприяє збільшенню сухої маси сіянців на 51,8–79,3 %. Застосування фунгіцидів під час вирощування сіянців сосни у відкритому ґрунті призводить до збільшення виходу сіянців проти контролю у варіанті з препаратом «Байкал» (186 % до еталону) та фунгіциду «Бампер» (179 % до еталону).

Істотних зауважень щодо викладеного матеріалу немає. Однак, автором допущені окремі неточності:

1. Автору слід пояснити (С. 101) : «Чому досліди з випробування мінеральних добрив під час вирощування однорічних сіянців сосни проведені лише за один – 2009 рік, а не за 3 роки. Чи достатньо даних лише за один рік?

У шостому розділі дисертаційної роботи «Ріст і стан соснових культур, створених із застосуванням вологонакопичувачів», автор прийшов до висновку, що у варіантах з використанням препаратів Махі Марін та МахіМарін-К шляхом обробки коріння сіянців сосни перед садінням приживлюваність культур становить 116 і 105 % у порівнянні з контролем, а збережуваність склала 150 і 135 % відповідно. *Істотних зауважень щодо викладеного матеріалу немає.*

У сьомому розділі дисертаційної роботи «Ріст і стан соснових культур, створених садивним матеріалом, вирощеним із застосуванням регуляторів росту рослин» автором не виявлено достовірних різниць за дослідними показниками між варіантами з використанням різних РРР та їхніх концентрацій, застосованих під час обробки насіння. У рік переведення у вкриті лісовою рослинністю землі середня висота культур, створених садивним матеріалом, вирощеним із застосуванням РРР, сягала 165 см, тобто вони відповідали 1 класу якості. Середня висота контрольних культур становила 140 см, тобто вони відповідали 2 класу якості. *Істотних зауважень щодо викладеного матеріалу немає.*

Водночас вважаємо, що розділи 6 і 7 краще об'єднати.

Висновки. У пунктах 1 і 2 потрібно було б навести цифрові дані, а в пунктах 5 і 9 замість «коріння» вживати «коренів».

Список використаних джерел складений згідно з чинними вимогами до дисертаційних робіт. Використані джерела охоплюють усі аспекти аналізованих у науковій роботі проблем і завдань.

У додатках вміщені вихідні дані зібраного експериментального матеріалу з теми дисертаційної роботи.

Зауваження:

1. У додатках не вказані роки досліджень.
2. У таблицях додатку А, де є посилання на зірочки, потрібно наводити примітки.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Тараненка Юрія Миколайовича на тему: «Особливості вирощування садивного матеріалу сосни звичайної насінням з покращеними спадковими властивостями в Лівобережному Лісостепу України», подана на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.03.01 - лісові культури та фітомеліорація містить елементи наукової новизни, актуальності та практичної цінності. Робота Тараненка Юрія Миколайовича є завершеним науковим дослідженням, яке має як теоретичне, так і практичне значення і забезпечує вирішення важливої лісгосподарської проблеми — відтворення і збереження генофонду соснових насаджень шляхом

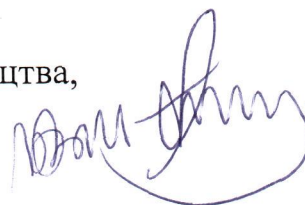
виращування садивного матеріалу насінням з покращеними спадковими властивостями модельних і плюсових дерев.

Дисертація написана літературною мовою, однак зустрічаються граматичні та стилістичні помилки, добре оформлена, містить оригінальні рисунки. Відчувається високий професійний рівень автора, знання широкого кола питань не лише із лісових культур, а й з лісознавства, дендрології, біології та фізіології рослин тощо.

Враховуючи актуальність теми досліджень, обґрунтованість наукових положень, наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів і рекомендацій, впровадження їх у господарську діяльність, достатню кількість публікацій, вважаю, що подана до захисту дисертаційна робота відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій. а її автор, Тараненко Юрій Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.03.01 - лісові культури та фітомеліорація.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри лісового господарства
Уманського національного університету садівництва,
доктор сільськогосподарських наук, професор
20.03.2017 р.

 В. П. Шлапак

